

**TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING
VAN LERAREN GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING
IN NEDERLAND (V.G.N.)**

UIT DE INHOUD:

- UITNODIGING
- AGENDA
- JAARVERSLAG VAN DE 1e EN 2e SECRETARIS
- JAARVERSLAG VAN DE PENNINGMEESTER
- VERSLAGEN VAN DE COMMISSIES
- BOEKBESPREKINGEN

KLEIO

VERENIGING VAN LERAREN GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING IN NEDERLAND (V.G.N.)

BESTUUR

DRS. H. ULRICH, *voorzitter*, Vronkenlaan 63, Leiderdorp, tel. 01710-44780.
DRS. E.A.J. OUDENHOVEN, *1e vice-voorzitter*, Burg. Van Grotenhuisstraat 30, Oosterhout-Z., N.Br., tel. 01620-6665.
A.L. VERHOOG, *2e vice-voorzitter*, Drakenstein 8, Leiderdorp, tel. 01710-41127.
C.L.A. DANIELS, *1e secretaris*, Apolloplantsoen 23, Zaandam, tel. 02980-65602.
MEJ. DRS. R.E. NOORDIJK, *2e secretaresse*, Allard Piersonstraat 11 D, Rotterdam, tel. 010-234875.
DRS. B. VAN LINGEN, *penningmeester*, Pieperslaan 14, Ellecom, Gld., tel. 08330-5351, postrekening 128701, t.n.v. penningmeester van de VGN, Vreeswijkstraat 329, Den Haag.
L.W. BOOGERT, *comm. Pedak*, Wielengahof 21, Delft, tel. 015-563034.
H. DE RUYTER, *redactie Kleio*, Kon. Wilhelminalaan 22, Leidschendam, tel. 01761-3657.
DRS. H.W. TIMMER, *P.A.-commissie*, Cordell Hullplaats 61, Rotterdam, tel. 010-214865.
J.G. TOEBES, *Didactiekcommissie*, Groesbeekseweg 436, Nijmegen, tel. 080-230383.

LEDENADMINISTRATIE

Aangifte en afschrijvingen van leden en informatie over contributiebetaling zenden aan: **Administratie V.G.N.**, mevr. A.J. de Vries-van Doornen, Van Heuven Goedhartstraat 3, Voorschoten, tel. 01717-4443. Bij aangifte wordt verzocht mee te delen: naam, voorletters, eventueel titel, bevoegdheid, huisadres, telefoon- en netnummer, adres van de school waar men de hoofdbetrekking heeft.

CONTRIBUTIES

Contributies vanaf 1 januari 1971.

Gewone leden: a. docenten havo, v.w.o. en h.b.o.

f 45,—

b. docenten mavo

f 30,—

Buitengewone leden: a. gepensioneerden en b. zij die wel geschiedenisbevoegdheid bezitten, maar geen les geven op scholen voor mavo, v.w.o. en h.b.o.

f 25,—

Aspirantleden:

f 25,—

Echtparen:

f 50,—

KLEIO

Tijdschrift van de Vereniging van leraren Geschiedenis en staatsinrichting in Nederland (V.G.N.), verschijnt tien maal per jaar.

REDACTIE

H. DE RUYTER, *voorzitter*, Kon. Wilhelminalaan 22, Leidschendam, tel. 01761-3657.
MEJ. DRS. G.K.H. SCHURING, *secretaresse*, Lange Nieuwstraat 8, Utrecht, tel. 030-318095.
C.M.H. BOSCH, Bloemendaal.
DRS. B. VAN LINGEN, Ellecom, Gld.
DR. P. VAN DER MEULEN, Bilthoven.
C.S. RUTSEN, Mijdrecht.
DRS. L.M.G.P. SMEETS, Doorn.
DRS. S.Y.A. VELLENGA, Utrecht.

Abonnementen: voor leden gratis, voor niet-leden f 25,— per kalenderjaar.

Actieve leraren/leraressen kunnen alleen met goedvinden van het bestuur van de V.G.N. in aanmerking komen voor een abonnement.

Abonnementen opgeven aan: **Administratie V.G.N.**, mevr. A.J. de Vries-van Doornen, Van Heuven Goedhartstraat 3, Voorschoten, tel. 01717-4443.

Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen uit dit nummer is slechts toegestaan na onze schriftelijke goedkeuring.

De redactie.

UITNODIGING

Aan de leden van de Vereniging van Leraren in Geschiedenis en staatsinrichting in Nederland (V.G.N.).

Op een ander tijdstip dan te doen gebruikelijk wordt dit jaar de algemene ledenvergadering gehouden. Niet meer komen we op de laatste dag van de Paasvakantie bijeen, doch op de laatste zaterdag vóór de Paasvakantie, dat wil zeggen op

zaterdag 7 april

Het bestuur hoopt en verwacht, dat deze verandering de animo om naar Utrecht, Esplanade, Lucas Bolwerk, te tijgen, ten goede zal komen. Wel staat dit jaar in het huishoudelijk gedeelte na de lunch geen verandering in Statuten of Huishoudelijk Reglement op de agenda, doch dit vermindert de belangrijkheid van deze vergadering nauwelijks. De jaarvergadering is immers de uitgezochte gelegenheid voor leden en bestuur om over *alle* verenigingsaangelegenheden van gedachten te wisselen. De roep om inspraak is niet van de lucht; in onze vereniging heeft ieder lid persoonlijk en hebben alle afdelingen volop inspraak, mits zij er gebruik van maken. Omdat het bestuur — het is al zo vaak gezegd — het contact met de leden zéér op prijs stelt en eigenlijk voor een goed functioneren onmisbaar acht,

roepen wij alle leden op ter jaarvergadering!

Des ochtends zal voor ons het woord voeren, de heer E. Steenberg, voorzitter van de ABOP, over

School en sociale bewustwording.

Van vele zijden werd bij het bestuur erop aangedrongen om, in plaats van een geschiedenis-wetenschappelijk betoog, op de jaarvergadering weer eens een inleiding aan te bieden, de algemene onderwijsproblematiek betreffende. Wij hopen, dat spreker en onderwerp voldoende verwachtingen zullen wekken om vele leden naar Utrecht te doen komen en zo deze jaarvergadering te doen slagen. Want: Uw komst naar de algemene vergadering is een spoorslag voor Uw bestuur!

"Esplanade", Lucas Bolwerk, te Utrecht is voor autorijders snel bereikbaar vanaf rotonde Berenkuil en vanaf het station N.S. met de bussen 3, 4b, 9 en 10.

U wordt verzocht zo enigszins mogelijk Uw komst vooraf te melden bij de penningmeester. Indien U aan de lunch deelneemt — dat zal toch zeker wel het geval zijn! — wordt U verzocht f 9,— over te maken op gironummer 128701 t.n.v. de penningmeester der V.G.N., Vreeswijkstraat 329, Den Haag, onder vermelding van "lunch jaarvergadering".

Namens het bestuur,
C.L.A. Daniëls, 1ste secretaris.

AGENDA

van de Jaarvergadering van de V.G.N. op zaterdag 7 april 1973 te Utrecht

Openbaar gedeelte

10.00 uur: Aankomst en koffie

10.30 uur: Opening

Ingekomen stukken en mededelingen

Jaarrede van de voorzitter

11.00 uur: Inleiding door de heer E. Steenberg, voorzitter van de ABOP, over: *School en sociale bewustwording*

Gelegenheid tot het stellen van vragen

12.15 uur: Aperitief

12.45 uur: Lunch

Huishoudelijk gedeelte (aanvang 13.30 uur; de vergadering wordt onderbroken door een korte thee- of koffiepauze).

1. Opening.
2. Notulen van de algemene ledenvergadering gehouden op maandag 10 april 1972. (zie Kleio, 13e jaargang, nr. 5, mei 1972).
3. Ingekomen stukken en controle van de geloofsbriefen van de afgevaardigden.
4. Jaarverslag van de eerste en tweede secretaris.
5. Financiën:
 - a. Verslag van de kascommissie 1972.
 - b. Rekening 1972.
 - c. Begroting 1973.
 - d. Benoeming kascommissie 1973.
6. Verslagen van de:
 - a. Kleio-redactie.
 - b. Didaktiekcommissie.
 - c. Commissie Post-Academiale Vorming.
 - d. Mavo-commissie.e. Pedagogische Akademie Commissie.
7. Informatie over commissies, waarin de VGN participeert.
8. Vaststelling van tijd en plaats jaarvergadering 1974.
9. Bestuurswisseling:
 - a. aftreden van drs. B. van Lingen (penn.); drs. B. Dorsman; J.G. Toebes.
 - b. voorstel tot benoeming van drs. C.P.W.F. Herzberg (penningmeester); drs. H.W. Timmer (lid algemeen bestuur); A.P. Dijkstra (lid algemeen bestuur).

Toelichting: blijkens het in 1972 aan de algemene ledenvergadering voorgelegde rooster van aftreden is de penningmeester aan het einde van zijn termijn. Zoals elders reeds is meegedeeld, moest drs. B. Dorsman om gezondheidsredenen afzien van het voorzitterschap van de PA-commissie. J.G. Toebes vond in persoonlijke omstandigheden reden, het voorzitterschap van de Didaktiekcommissie neer te

- leggen. Hun opvolgers worden hierbij als lid van het algemeen bestuur voorgesteld.
10. Mededeling van het rooster van aftreden:
1974: L.W. Boogert; H. de Ruyter; A.L. Verhoog.
1975: mej. drs. R.E. Noordijk; C.L.A. Daniëls; drs. E.A.J. Oudenhoven; drs. H. Ulrich.
1976: A.P. Dijkstra; drs. C.P.W.F. Herzberg; drs. H.W. Timmer.
 11. Rondvraag.
 12. Sluiting.

Tegenkandidaten voor de bestuursfuncties moeten vóór donderdag 15 maart a.s. schriftelijk ter kennis van de eerste secretaris worden gebracht.

Universiteit van Amsterdam

Bij het Economisch Historisch Seminarium wordt zo spoedig mogelijk gevraagd een

HISTORICUS

gespecialiseerd op het terrein van de economische/sociale geschiedenis en met didactische ervaring.

Tot zijn taak zal behoren het geven van onderwijs, het begeleiden van werkgroepen en het verrichten van eigen wetenschappelijk onderzoek.

Aanstelling zal plaatsvinden volgens het Rangensstelsel der Wetenschappelijke Medewerkers.

Sollicitaties, voorzien van een curriculum vitae, vóór 15 februari 1973 te richten aan de hoogleraar-directeur van het Economisch Historisch Seminarium, Prof.Dr. T.S. Jansma, Herengracht 286, Amsterdam-C.

JAARVERSLAG VAN DE EERSTE EN TWEEDE SECRETARIS

In het kalenderjaar 1972 kwam het algemeen bestuur der vereniging 11 maal bijeen; bovendien vergaderde het dagelijks bestuur nogmaals 11 keer. Dat wil zeggen: om de twee weken, de zomervakantie uitgezonderd. Uiteraard vormen de bestuursvergaderingen slechts een deel van de bestuurswerkzaamheden, zoals reeds eerder in een jaarverslag werd betoogd: de vergaderingen vragen natuurlijk voorbereiding en ieder bestuurslid gaat er met een wisselende hoeveelheid huiswerk vandaan, zonder nochtans met de anderen of met zichzelf meelij te hebben.

De leden die — overigens niet onbegrijpelijk — aandringen op meer mededeelzaamheid van het bestuur door, bijvoorbeeld, geregelde publikaties in "Kleio", mogen bedenken dat, afgezien nog van het karakter dat men "Kleio" wil geven, zich vele bestuursaangelegenheden aan directe publikatie blijven onttrekken. Over besprekingen ten departemente of met andere instanties kan pas worden gepubliceerd, wanneer zij tot een definitief resultaat hebben geleid; beraadslagingen over personen, waaraan niet kan worden ontkomen, zijn nu eenmaal niet publicabel; cijfermatige gegevens over subsidies, contributies e.d. kunnen slechts in de vorm van het jaarverslag worden gegeven, omdat anders het ter beoordeling noodzakelijke overzicht ontbreekt; aan veel formuleringen gaat een langdurig beraad vooraf; andere bestuursbesluiten weer vinden hun vervolg in de werkzaamheden der commissies. Toch streeft het bestuur ernaar, aan het verlangen der zo even bedoelde leden te voldoen en houdt het zich voor welwillende kritiek in dit opzicht aanbevolen.

Niet vergeten moet overigens worden, dat een belangrijke mogelijkheid tot contact tussen bestuur en leden gelegen is in het goed functioneren der afdelingen en hun vertegenwoordiging op Verenigingsraad en jaarvergadering. Verheugend is het dan ook, te kunnen wijzen op de bijeenkomst van de Verenigingsraad op 18 november, die naar veler mening een werkelijk succes is geweest. Helaas waren niet alle afdelingen vertegenwoordigd, wat natuurlijk de waarde van de bijeenkomst als middel tot contact met de leden vermindert.

Het totaal aantal leden is het laatste jaar sterk toegenomen en bedroeg op 1 januari 1973: 1278.

De werkwijze, waarbij de voorzitters der vaste commissies en van de Kleio-redactie lid zijn van het algemeen bestuur, voldeed ook in dit verslagjaar ieder der betrokkenen. Op deze wijze immers is een nauw contact tussen bestuur en commissies gewaarborgd. Vandaar dat ook thans weer aan de algemene ledenvergadering wordt voorgesteld, de nieuw opgetreden voorzitter van de PA-commissie, drs. H. Timmer, die tussentijds de door ziekte getroffen drs. B. Dorsman heeft opgevolgd, tot lid van het algemeen bestuur te benoemen, evenals collega A.P. Dijkstra, opvolger van de voorzitter der Didaktiekcommissie, J.G. Toebes.

Ook dit jaar ontving het bestuur enkele malen gasten in zijn midden, om zich te doen voorlichten over bepaalde ontwikkelingen die zich in de wereld van het geschiedenis-onderwijs voordeden. Zo verschenen op 16 mei de collega's G.J. Erdtsieck en drs. L.M.G.P. Smeets, samen met vice-voorzitter A.L. Verhoog een commissie vormend ter bestudering van de toeloop tot de geschiedenisstudie en de te verwachten behoefte aan geschiedenisleraren, om hun eerste, voorlopige, rapport toe te lichten. Een aanvullend rapport is door Smeets op de vergadering van de Verenigingsraad op 18 november aangeboden en becommentarieerd; beide rapporten verschenen in "Kleio".

De oordeelsvorming met betrekking tot het Ledoproject werd voortgezet. Nadat in het verenigingsjaar 1971-1972 reeds drs. A.H. v.d. Berg met enkele medewerkers was ontvangen om een uiteenzetting van dit Gronings project te geven, bezochten de voorzitter en bestuurslid L. Boogert op woensdag 17 mei een door de organisatoren gegeven persconferentie. Een zevental bestuursleden bestudeerde in de zomervakantie het interimrapport over het Ledo-project en de brochure "Sociale wereldoriëntatie in het L.pr.", waarna op 29 augustus drie medewerkers aan en uitvoerders van het project door het AB werden ontvangen.

Dit alles leidde na ampele overweging tot de publikatie van het bestuursstandpunt in het oktobernummer van "Kleio", waarvan afdrucken werden toegezonden aan die personen en instanties, die bij deze materie betrokken konden worden geacht.

Op 24 oktober heeft het bestuur zich omstandig laten voorlichten over de financiële situatie van de V.G.N. door haar boekhoudkundige administrateur, de heer J. Houweling. Voor deze aspecten zij naar het jaarverslag van de penningmeester en bijbehorende stukken verwezen.

Belangrijk vond het bestuur de gedachtewisseling in zijn vergadering van 7 november met de heren prof.dr. D.J. Roorda en C.M.H. Bosch, voorzitter en secretaris van de Commissie Modernisering Leerplan, aan de vooravond van haar installatie door de minister van Onderwijs en Wetenschappen (28 november). Conclusie was wel, dat in de toekomst tussen V.G.N. en C.M.L. nauw contact zal moeten blijven bestaan, om dubbel werk en langs elkaar heen werken te voorkomen. De bestuursleden Ulrich en Verhoog zijn overigens momenteel lid der commissie.

Naast deze officiële staatscommissie zagen twee nieuwe commissies in de afgelopen periode het levenslicht. Op 27 april werd de commissie Onderbouw, door Ped. Centra en V.G.N. in het leven geroepen, door de voorzitter geïnstalleerd. De 2de secretaresse is lid van deze commissie en onderhoudt zodoende het gewenste contact. Ook kwam in november een nieuwe commissie buitenland tot stand; de collega's drs. Gerbscheid, 't Hoen en Abma waren bereid als zodanig te fungeren en ogenblikkelijk de organisatie aan te pakken van een conferentie met jonge Duitse collega's in de zomer van 1973, ergens in Nederland.

Het congres van onze Duitse zustervereniging te Regensburg werd namens het bestuur bijgewoond door dr. P. van der Meulen.

Een subcommissie van de Didaktiekcommissie zal zich wijden aan de bestudering van de audio-visuele hulpmiddelen.

Een droeve plicht vervulden voorzitter en 1ste secretaris, toen zij drs. H.J. Nannen, lid van verdienste, op Nieuw Eik-en-Duinen te Den Haag naar zijn laatste rustplaats brachten. Op de bijeenkomst van de Raad van Advies van de PA-commissie, door welks vergadering een oude traditie werd hersteld, vertegenwoordigden ook zij het bestuur.

Met instanties buiten de vereniging bestonden prettige contacten, al konden uitnodigingen, bijv. voor het bijwonen van de jaarvergaderingen der zusterorganisaties, door tijdsgebrek of samenvallen met eigen vergaderingen en conferenties vaak niet worden aanvaard. Meerdere malen werd door bestuursdeputaties een bezoek gebracht aan het departement van Onderwijs en Wetenschappen voor besprekingen over subsidies, applicatiecursussen e.a. aangelegenheden, meestal met een bevredigende afloop. Met de inspectie waren de betrekkingen van plezierige aard. Gereleveerd kan worden, dat het bestuur nauw betrokken werd bij de voorbereiding der in het najaar gehouden bijeenkomsten over het niveau van het toekomstige eindexamen VWO en dat het bestuur steeds bij de door de inspectrice met de docenten gehouden gesprekken was vertegenwoordigd.

Van de belangrijkheid van het goed functioneren van de Raad van Vakgroepen is het bestuur nog steeds overtuigd. Als opvolger van onze oud-voorzitter C.M.H. Bosch werd 1ste vice-voorzitter drs. E.A.J. Oudenhoven tot bestuurslid van deze Raad gekozen. Hij verzorgt er het secretariaat voor interne zaken. Vastgesteld kan worden, dat de Raad bezig is, zijn organisatorische plaats in het onderwijsbestel in te nemen. Zo is de Raad van Vakgroepen vertegenwoordigd in de onderwijscommissie van het nieuwe Nederlands Genootschap van Leraren en zijn de besprekingen met het Mavo-verband nog gaande.

De problematiek van de her- en bijscholing is ter hand genomen, terwijl een onderzoek wordt ingesteld naar de functie der basistabellen.

Bespreking van de werkzaamheden van de Raad is niet het geringste punt op de agenda van onze bestuursvergaderingen!

Bestonden tot dusver de betrekkingen van onze vereniging met de sectie-geschiedenis van de Academische Raad voornamelijk uit het uitwisselen van schriftelijke informatie, mede naar aanleiding van op de Verenigingsraad gemaakte opmerkingen heeft het bestuur eind 1972 om een onderhoud met het bestuur van de sectie verzocht. Op de agenda van dat gesprek zou de te volgen koers tegenover de grote toeloop van geschiedenisstudenten kunnen staan, alsmede de gewenste inhoud van het vakkenpakket van aspirant-historici. Inmiddels werden begin 1973 plaats van samenkomst en datum van deze bespreking vastgesteld; resultaten ervan konden niet meer in dit jaarverslag worden opgenomen.

Het Nederlands Historisch Genootschap nam contact met ons bestuur op n.a.v. een in 1974 te houden congres over aard en functie van historische kennis. De bestuursleden mej. drs. R.E. Noordijk en A.L. Verhoog namen plaats in de lerarenredactieraad van Keesings schoolbladen (Reflector enz.); Ulrich en Verhoog hadden in juni een bespreking met het bestuur van de O.S.G.N. Ons medelid V.M. van Dongen, secretaris van de afdeling Den Bosch, bezocht op ons verzoek een bespreking met de Nationale Commissie Ontwikkelingsstrategie 1970-1980 daar ter plaatse; A.P. Dijkstra bezocht voor het bestuur het Media-congres Agora '72 te Groningen.

Curiositeitshalve zij ook vermeld, dat ons via het departement van Buitenlandse Zaken informatie gevraagd werd over Nederlandse schoolboeken op geschiedenisgebied, welke informatie doorgespeeld zou worden naar Rusland, Polen en Iran.

Voor vele zaken, hier slechts aangestipt, kan verwezen worden naar de jaarverslagen van de verschillende commissies. Het bestuur, dat na de jaarvergadering-1973 aantreedt, zal in samenstelling niet veel verschillen met het oude. Hoe de toekomstige ontwikkeling ook moge verlopen, het aantal taken zal in het komende verenigingsjaar wel eerder toe- dan afnemen. Het bestuur moge bij het vervullen daarvan kunnen rekenen op het vertrouwen, maar vooral ook op de medewerking, der leden.

C.L.A. Daniëls, 1ste secretaris

Mej. drs. R.E. Noordijk, 2de secretaris

Hieronder volgt een overzicht van de afdelingen en hun besturen. Het aantal stemmen, dat elke afdeling op de aanstaande jaarvergadering mag uitbrengen, wordt bepaald door het aantal volledige tientallen leden. De vermelde aantallen leden zijn van 1 januari 1973.

Afdeling ALKMAAR; aantal leden: 46

Voorzitter: C. v.d. Kolk, Honthorstlaan 19, Alkmaar;

Secretaris: F. Nijhuis, Lindenlaan 12, Bergen N.H., tel. 02208-3821;

Penningmeester: mej. K.P. Klomp, Sportlaan 77, Den Helder.

Afdeling AMSTERDAM; aantal leden: 110

Voorzitter: drs. R.J. Zoethout, Archimedesweg 31, Amsterdam O;

Secretaris: drs. G. Fransen, De Sav. Lohmanlaan 5, Amstelveen, tel. 020-415636;

Penningmeester: drs. J.D. Coster, Traviatastraat 53, Amstelveen.

Afdeling ARNHEM; aantal leden: 84

Voorzitter: drs. J.B. Stomph, Wildenborglaan 32 VI, Arnhem;

Secretaris: drs. J. Pilger, Kinkelenburglaan 2, Arnhem, tel. 085-612134;

Penningmeester: drs. H. van den Berg, Morgensterstraat 5, Arnhem.

Afdeling DEN BOSCH; aantal leden: 58

Voorzitter: drs. H.A.V.M. van Stekelenburg, Moleneindstraat 16, Vught;

Secretaris: V.M. van Dongen, Philips de Tweedestraat 51, Den Bosch, tel. 04100-46753;

Penningmeester: A.Th. Wijdeveen, Colijnstraat 53, Oss.

Afdeling BREDA; aantal leden: 68

Voorzitter: drs. E.G. Pflitsch, Zusterveld 52, Breda;

Secretaris: J.M. de Vries, Bavelselaan 224, Breda, tel. 01600-50439;

Penningmeester: W.F.M. Mathijsen, Antwerpenstraat 596 C, Breda.

Afdeling EINDHOVEN; aantal leden: 45

Voorzitter: drs. A.C. Niemeijer, Wijngaardplein 39, Eindhoven;

Secretaris: drs. J.M.P. van Oorschot, Kruisakker 76, Eindhoven, tel. 040-434838;

Penningmeester: mevr. N. van Berkel-Bergé, Boschdijk 932, Eindhoven-Acht.

Afdeling **GOES**; aantal leden: 26

Voorzitter: A.J. Kaarsemaker, Schepenlaan 210, Middelburg;

Secretaris: P. Bijl, Molenwater 61, Middelburg, tel. 01180-7423;

Penningmeester: F.M.S. Beerens, Kamperfoeliestraat 40, Goes.

Afdeling **GRONINGEN**; aantal leden 69

Voorzitter: drs. H. Lambooy, Burg. de Hoopstraat 16, Veendam;

Secretaris: B. Bielefeld, Kamperfoelieweg 42, Paterswolde, tel. 05907-1319;

Penningmeester: W. Valkenburg, Paterswoldseweg 65a, Groningen.

Afdeling **DEN HAAG**; aantal leden: 142

Voorzitter: drs. C.P.W.F. Herzberg, Paulus Potterstraat 26, Lisse;

Secretaris: tijd. mevr. Herzberg, adres zie boven, tel. 02530-5648;

Penningmeester: W.H. v.d. Wey, Pomonalaan 21, Den Haag.

Afdeling **HAARLEM**; aantal leden: 58

Voorzitter: drs. W.L. van Voorst Vader, Midden Duinendaalseweg 4, Bloemendaal;

Secretaris: W.A. Mooy, Noorderdreef 160, Nieuw Vennep, tel. 02526-3478;

Penningmeester: A. de Vries, Julianalaan 39, Overveen.

Afdeling **HEERLEN**; aantal leden: 35

Voorzitter: Pater M.J. van Velzen, MGR. van Gilsstraat 6, Kerkrade;

Secretaris: M.G.G. Goessens, Leenderkapelweg 27, Schaesberg, tel. 045-315656;

Penningmeester: W.Ch.E. Müller, Johannes XXIII-singel 20, Heerlen.

Afdeling **HENGELO**; aantal leden: 44

Voorzitter: A.A.M. Spatens, De Akker 24, Hengelo;

Secretaris: J. Driessen, Th. de Keyserstraat 276, Enschede, tel. 05420-10858;

Penningmeester: T.A. Boonstoppel, Hofstraat 4, Losser.

Afdeling **LEEWARDEN**; aantal leden: 73

Voorzitter: G.Ph. Bol, Leeuwerikstraat 20, Leeuwarden;

Secretaris: H.J. Ritsma, Gerard Terborghstraat 19, Leeuwarden, tel. 05100-22326;

Penningmeester: K.D. Stavenga, Ven Helsdingenstraat 47, Hardegarijp.

Afdeling **MAASTRICHT**; aantal leden: 38

Voorzitter: Broeder Bavo Salman, Tongerseweg 135, Maastricht;

Secretaris: drs. E. Koers, Passementmakersdreef 30, Maastricht-Belfort; tel. 04400-30036;

Penningmeester: drs. L.A.M. Brands, Geleenstraat 37a, Munstergeleen.

Afdeling **ROTTERDAM**; aantal leden: 103

Voorzitter: J.G. Kikkert, Karkietlaan 12, Oostvoorne;

1^e Secretaris: I. Kuyper, Kamperfoelielaan 15, Oostvoorne, tel. 01885-3189;

2^e Secretaris: (Commissie P.A.V.) J.G. Kikkert, adres zie boven;

Penningmeester: W.D.J. Lafeber, Sportlaan 31, Vlaardingen.

Afdeling **UTRECHT**; aantal leden: 129

Voorzitter: dr. M.B. van der Hoeven, Lamb. Heynricsstraat 26H, Amersfoort;

Secretaris: drs. H. Greeven, John F. Kennedylaan 131, Woudenberg, tel. 03498-2394;

Penningmeester: mevr. drs. M. Hegyi-Langenbach, Abr. Bloemaertstraat 1, Utrecht.

Afdeling **VENLO**; aantal leden: 32

Voorzitter: drs. J.A. Zeeuwen, Rozenkransstraat 11, Venlo;

Secretaris: drs. H.S.M. Korsten, Groenstraat 244, Venlo, tel. 04700-19405;

Penningmeester: drs. Th.L.A.M. Seelen, Groenstraat 242, Venlo.

Afdeling **ZUTPHEN**; aantal leden: 46

Voorzitter: dr. J. Reijers, Pr. Bernhardlaan 36, Zutphen;

Secretaris: mevr. A. Goudriaan-De Ru, Gerstekamp 12, Warnsveld, tel. 05750-2858;

Penningmeester: drs. H. Smit, Deventerweg 164, Zutphen.

Afdeling **ZWOLLE**; aantal leden: 69

Voorzitter: drs. J. Spoelman, De Strubben 8, Emmen;

Secretaris: drs. S. Hörchner, Stevinstraat 9, Kampen, tel. 05202-4033;

Penningmeester: H.M. de Weerd, Sportlaan 5, Hardenberg.

COMMISSIE-VERSLAGEN
Jaarverslag Penningmeester

Balans per 31 december 1972
(met vergelijkende cijfers per 31 december 1971)

	31-12-72	31-12-71		31-12-72	31-12-71
			<i>Crediteuren</i>		
Liquide middelen	f 28.752,72	f 21.891,60	Res. P.A. coll. 2'72	f 7.558,23	f 4.159,38
Debiteuren	f 3.349,88	f 6.585,74	Res. P.A. coll. 3'72		f 5.000,—
Inventaris	f 320,—	f 406,07	Res. P.A. coll. 4'73	f 3.500,—	f 5.000,—
			Comm. Onderbouw	f 1.000,—	
			Vermogen	f 20.364,37	f 14.724,03
	f 32.422,60	f 28.883,41		f 32.422,60	f 28.883,41

Staat van baten en lasten 1972
met begrotingscijfers 1973.

Baten	Begroot	Werkelijk 1972	Begroot 1973
Contributies	f 44.000,—	f 47.095,—	f 47.500,—
Abonnementen	f 3.000,—	f 3.400,—	f 3.400,—
Advertenties	f 2.000,—	f 4.425,40	f 5.000,—
Verkoop Kleio	f 400,—	f 1.086,50	f 960,—
Verkoop Brugklasrapport	f 1.200,—	f 797,50	f 280,—
Ontvangsten vorige jaren	f —	f 335,—	f 400,—
Intrest	f 100,—	f 270,85	f 500,—
	f 50.700,—	f 57.410,25	f 58.040,—
Lasten			
Kleio	f 22.000,—	f 21.827,84	f 25.000,—
Redactie Kleio	f 1.200,—	f 983,—	f 1.200,—
Bestuur	f 10.000,—	f 12.042,88	f 13.000,—
Alg. Ledenvergadering	f 1.500,—	f 1.418,60	f 1.650,—
Afdelingen	f 1.000,—	f 159,25	f 500,—
Verenigingsraad	f 1.000,—	f 773,55	f 1.000,—
Administratiekosten	f 7.500,—	f 7.387,52	f 8.000,—
Comm. Pedak	f —	f —	f 1.650,—
Comm. Mavo	f —	f —	f 1.500,—
Comm. Didaktiek	f —	f —	f 1.500,—
Comm. ad hoc	f 1.000,—	f 123,08	f 500,—
Raad v. Vakgroepen	f 1.000,—	f 300,—	f 500,—
Opbrengst brugklasrapport	f 800,—	f 598,12	f 210,—
Contributies a/org.	f —	f 70,—	f 100,—
Afschrijving Inventaris	f —	f 86,07	f 80,—
Batig saldo	f 3.700,—	f 10.140,34	f —
	f 50.700,—	f 57.410,25	f 58.040,—

Baten

Contributies. Evenals vorig jaar het geval was, leverde ook nu de inning van de contributies zeer grote problemen op. Nadat twee keer via een los inlegvel in Kleio herinnerd werd aan de verplichting te betalen, werd in september aan 600 leden (dat was de helft van het totaal aantal leden) een brief verzonden met het dringend verzoek tot betaling over te gaan. Begin november werd aan 250 leden de laatste aanmaning gezonden, waarbij niet-betalers werden gewaarschuwd, dat de toezending van Kleio zou worden stopgezet, wanneer geen overboeking van het verschuldigde bedrag werd ontvangen. Dit is helaas noodzakelijk gebleken bij 61 leden, die met elkaar voor een achterstallige contributie van f 2.385 zorgden. Wij hopen, dat hiervan nog een gedeelte als achterstallige contributie kan worden geboekt, maar wij vrezen, dat het merendeel oninbaar zal blijken.

Wij verwachten echter een verbetering van het huidige inningssysteem door het overgaan op acceptgirokaarten. Wij menen, dat deze wijze van betalen gemakkelijker en sneller kan geschieden dan de voorheen gevolgde methode. Mochten er echter toch nog niet-betalende leden en/of abonnees overblijven, dan zal na de eerste aanmaning na ontvangst van de acceptgirokaart iedere volgende aanmaning belast worden met f 2,50 administratiekosten. Blijven er echter aan het eind van het jaar leden of abonnees over, die niet betaald hebben, dan zal het lidmaatschap of het abonnement door de vereniging worden opgezegd (krachtens artikel 8 van de Statuten).

Abonnementen. Hier geldt ook, dat de betalingen laat, of geheel niet binnenkwamen. Van de 150 abonnees hebben er 21 Kleio in december 1972 niet meer ontvangen. Zij zorgden met elkaar voor een achterstallig abonnementsgeld van f 525,—.

Lasten

Kleio. Dat het door de V.G.N. betaalde bedrag voor de uitgave van een blad, dat 638 bladzijden telde, binnen de begroting kon blijven, was slechts mogelijk vanwege de subsidie die voor een aantal publicaties werd verleend.

Bestuur. De zeer hoge vergaderfrequentie, de prijsstijgingen in de horecasector en het openbaar vervoer, de gestegen zaalhuur en het ontvangen van diverse commissies, zoals vertegenwoordigers van het Ledoprojekt en de Commissie Modernisering Leerplan Geschiedenis en staatsinrichting, en anderen en het feit dat de post uitwerking notulen thans onder de bestuurskosten is gebracht en niet meer onder administratie, zijn debet aan de overschrijding van het voor het bestuur begrote bedrag.

Administratie. Het is bijzonder plezierig te constateren, dat de professionalisering van de administratie van de V.G.N. binnen de geraamde kosten kon blijven. De heer J. Houweling uit Den Haag verzorgde sedert het begin van mei de gehele financiële administratie, die hij vanaf januari 1972 volledig opnieuw opzette. Uiteraard waren daar aanloopkosten aan verbonden, maar de deugdelijkheid en de betrouwbaarheid van het nieuwe systeem bewijzen zich dagelijks.

Brugklasrapport. Van de opbrengst gaat 3/4 naar de Drie Pedagogische Centra, die voor het zelfde aandeel de financiering hebben verzorgd.

Batig saldo. Van het batig saldo zal f 3.500 worden bestemd voor de uitgave van Post Academica IV en f 1.000,— voor de uitgaven van de Commissie Onderbouw.

Nabeschouwing. Allereerst past hier een woord van grote dank aan het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen voor de bereidwilligheid ons ook dit jaar voor wat betreft zuiver onderwijskundige publicaties en activiteiten te helpen door het verstrekken van subsidiegelden.

Vervolgens willen wij erop wijzen, dat een batig saldo à f 10.000,— wel gunstig lijkt, maar dat dit slechts gerealiseerd kon worden dankzij het ontvangen van subsidies. Een vereniging als de V.G.N. dient, met een groeiend aantal leden zoals wij de laatste jaren hebben kunnen waarnemen, een behoorlijke financiële reserve op te bouwen. Niet begrote uitgaven, b.v. door uitbreiding van activiteiten, moeten opgevangen kunnen worden. Helaas moet tegenwoordig ook met oninbare bedragen rekening gehouden worden. Wel hopen wij door de hierboven vermelde maatregelen deze post tot een minimum te kunnen beperken.

Bijzonder verheugend is het feit, dat de penningmeester zich gesteund weet door een beroepskracht waar het de verwerking van de financiële administratie betreft. De samenwerking is, hoewel pas van korte duur, bijzonder plezierig en vruchtbaar. Dat daarbij het werk van Mevrouw de Vries uit Voorschoten niet vergeten mag worden, spreekt van zelf. Zij immers verzorgt de gehele ledenadministratie en de mutaties die daarbij horen, zodat ook zij een steunpilaar voor het werk van de penningmeester is.

Voor de toekomst lijkt het niet mogelijk dezelfde contributie- en abonnementsgelden te handhaven. Indien de huidige prijsstijgingen zich in het zelfde tempo voortzetten, zal de penningmeester van de V.G.N. sterk moeten overwegen, of de contributies en abonnementen niet ieder jaar aangepast moeten worden.

Afsluitend mogen wij constateren, dat de financiële positie van de V.G.N. thans weliswaar niet geheel onbevredigend is, maar dat scherpe kostenbewaking en het vinden van financieringsmogelijkheden geboden blijven, wil de vereniging haar activiteiten op gelijke wijze kunnen voortzetten, ofwel uitbreiden.

B. van Lingen, penningmeester.

COMMISSIE-VERSLAGEN

Jaarverslag Kleio-redactie

1. De dertiende jaargang van Kleio (1972) telde 638 pagina's en is daarmee opnieuw omvangrijker dan de voorgaande jaargang. Wij achten deze groei zeer gunstig; een vraag is of in het komende jaar zelfs een handhaving van de omvang financieel verantwoord zal zijn.

Ruim 40% van de inhoud van Kleio is gevuld met artikelen die betrekking hebben op de didactiek en methodiek van het vak geschiedenis. Samenvattingen van postacademiale colleges en overige artikelen van historische aard omvatten ruim 30% van de pagina's, mededelingen van bestuur en commissies 17%, CEGES 7% en boekbespreking 3%.

2. Het ruime aanbod aan didactische bijdragen in Kleio stemt de redactie tot grote voldoening omdat hierdoor het blad het best kan voldoen aan zijn functie.

Het aantal besproken boeken is gering; de keuze van de gerecenseerde boeken kan geen aanspraak maken op minimale eisen van volledigheid. Wij hopen door de introductie van een rubriek Boekaankondigingen daaraan iets te doen.

3. In het afgelopen jaar is een themanummer uitgebracht over de Pedagogische academie en zijn twee maal samenvattingen van postacademiale colleges gepubliceerd. Ruime aandacht is voorts besteed aan het Ledo-project en aan didactische ontwikkelingen in het buitenland.

In het komende jaar kan men publicaties verwachten o.m. over didactische ontwikkelingen in de Verenigde Staten, het vaklokaal-geschiedenis en het thema Oudheid. De redactie is voornemens met ingang van de 13e jaargang een register op Kleio te publiceren.

H. de Ruyter

Jaarverslag 1972 van de Didactiekcommissie

1. *Samenstelling*

In de loop van dit jaar legden twee leden van de Didactiekcommissie hun functie neer: onze secretaresse, Mej. Drs H.L.A. Furnée en Dr P. van der Meulen.

Het secretariaat werd overgenomen door Mej. C.C.A. Briët. Vervulling van de vacature-v.d. Meulen leverde het probleem dat het vinden van een theoretisch gevormd didacticus, die zijn inbreng in de commissie zou kunnen evenaren, niet zo eenvoudig is. De commissie is daarom verheugd dat zij nog net op de laatste vergadering in dit jaar Drs L.G. Dalhuisen als nieuw lid kon verwelkomen.

2. Conferenties

In Oosterbeek werden weer twee identieke najaarsconferenties gehouden, nl. op 15-16 september en op 6-7 oktober 1972.

Het bestuur van de V.G.N. achtte het wenselijk de staatsinrichting wat nader onder de loep te nemen. De Didactiekcommissie honoreerde deze suggestie door het als conferentiethema uit te werken.

De voorbereiding had vrij veel voeten in de aarde. De kans dat de conferentie zou ontaarden in een oeverloze discussie over de vraag of geschiedenis en staatsinrichting al dan niet geïntegreerd gegeven moeten worden, was groot. O.i. moest het uitgangspunt voor de conferentie dan ook zijn dat er geïntegreerd moet worden; de vraag is alleen: hoe? Zo zou de conferentie een praktisch karakter krijgen.

Bij gebrek aan voldoende deskundigheid in de Did. Commissie besloten we ons licht op te steken bij een aantal staatsinrichtingdeskundigen: Dr. Mr. C. de Ru, Mr. M. Huizen, Mr. Drs. M. Bonting en H.M. de Weerd. Samen met drie leden uit de Didactiekcommissie zouden zij de conferentie inhoudelijk voorbereiden. Binnen deze voorbereidingscommissie bleek echter de tegenstelling tussen voor- en tegenstanders van integratie zo groot, dat toch dit probleem de discussies op de conferenties bleef beheersen.

Aan het einde van de conferenties zorgden de heren De Weerd en Dijkstra nog voor een praktische noot door de deelnemers enige activeringsopdrachten voor te leggen. Een novum op de conferentie was de demonstratie met de video recorder, mogelijk geworden door de medewerking van de N.V. Philips.

Als een kritische kanttekening t.a.v. de *inoud* van deze conferenties noodzakelijk is, dan kan men die ook plaatsen m.b.t. het teleurstellende aantal deelnemers. We hebben de indruk dat de staatsinrichting, al dan niet geïntegreerd, nog te weinig ervaren wordt als een probleem.

3. Seminaria

Ook werden er weer twee Seminaria voor jonge geschiedenisleraren georganiseerd, resp. op 6-9 december en 13-16 december 1972, beide op de Pietersberg in Oosterbeek. Beide seminaria, onder leiding van Drs. P.H.F. Gieles en A.P. Dijkstra, waren ruim overtekend, en dat terwijl tegelijkertijd de Landelijke Pedagogische Centra voor februari 1973 soortgelijke driedaagse conferenties aankondigden voor leraren met langere ervaring. Hoe goed deze cursussen zelfwerkzaamheid in de markt liggen, blijkt dus wel uit het feit dat een verdubbeling van het aantal conferenties geen invloed had op het aantal aanmeldingen voor elk van deze cursussen. Voor het eerst stelden we dit jaar een van de seminaria speciaal open voor mavo-docenten, omdat steeds weer blijkt dat deze collega's met een geheel eigen problematiek te kampen hebben. Voor dit seminarium liep de inschrijving nog beter dan voor het tweede, dat traditiegetrouw voor vwo-havo leraren was.

4. Subcommissies

De Commissie Audio-Visuele Media, waarvoor vooral ons medelid A.P. Dijkstra heeft geijverd, zal begin 1973 worden geïnstalleerd. Het wachten was op de installatie van de Commissie Modernisering Leerplan Geschiedenis en staatsinrichting. Daar het er niet naar uitziet dat deze laatste commissie zich met de problematiek van de A-V. Media spoedig kan bezighouden, heeft het Bestuur van de V.G.N. besloten deze commissie onder V.G.N.-vlag zee te laten kiezen.

- Ook de Commissie ter beoordeling van Methoden kon haar werkzaamheden nog niet beginnen. In dit geval was tijdgebrek het voornaamste struikelblok. Eerst zullen er criteria moeten worden vastgesteld, waaraan de te beoordelen methoden getoetst moeten worden. Hiervoor zal contact worden opgenomen met de Pedak-Commissie, die dergelijke criteria heeft gemaakt voor methoden voor het basisonderwijs.

5. *Andere werkzaamheden*

In de loop van 1972 vonden op onderwijskundig gebied ontwikkelingen plaats, die de V.G.N. tot een standpuntbepaling noopten.

- In de eerste plaats wordt hier aan het Ledoproject gedacht, dat uiteraard ook in de Didactiekcommissie punt van bespreking was. De contacten tussen het V.G.N. Bestuur en Ledo werden stap voor stap gevolgd en waar mogelijk nam de Didactiekcommissie ook deel aan de discussie tussen beide partijen, zoals bv. op de A.B.-vergadering van 22 februari 1972.
- Ten tweede werden we geconfronteerd met een plan van het Polemologisch Instituut te Groningen voor de ontwikkeling van een onderwijsleerpakket voor vredesonderwijs voor de derde klas havo. Op een uitnodiging van het Polemologisch Instituut hieraan onze medewerking te verlenen (niet als Didactiekcommissie, maar individueel als leraren), besloten wij unaniem negatief te reageren; het project leek wat al te ambitieus gezien de korte tijd van voorbereiding, en bovendien erg tijdrovend. Toch wilde de Didactiekcommissie zich niet a-priori negatief opstellen tegenover het project als zodanig; een van onze leden zal — à titre personnel — de ontwikkelingen aan het polemologisch front van nabij blijven volgen.
- Ten derde kwam dan eindelijk de Commissie Modernisering Leerplan Geschiedenis en staatsinrichting van de grond, waardoor de Didactiekcommissie opnieuw gedwongen werd zich te bezinnen op haar eigen doelstellingen en werkzaamheden. Een dergelijke discussie werd ook vorig jaar al gevoerd (zie jaarverslag 1971). Wil de Didactiekcommissie naast de CML (en evenzo naast andere officiële instituten, zoals bv. Cito) zinvol blijven functioneren, dan zal dat o.i. alleen mogelijk zijn in de rol van een responsgroep. Als wat meer duidelijkheid is verkregen over de taken van de CML, zal de Didactiekcommissie natuurlijk zelf initiatieven kunnen nemen om onderzoek te (laten) doen op terreinen waar de CML zich niet mee bezig houdt. Vanzelfsprekend blijft de organisatie van conferenties en seminaria voorlopig tot de werkzaamheden van de Didactiekcommissie behoren.

C.C.A. Briët

Jaarverslag van de commissie Postacademiale vorming

1. *Samenstelling van de commissie*

De heer drs. B. Dorsman zag zich om gezondheidsredenen genoodzaakt zijn lidmaatschap van de commissie te beëindigen. In zijn plaats werd de heer drs. H.W. Timmer voorzitter. De heer drs. K. van Dijk werd bereid gevonden tot de commissie toe te treden als 1e vice-voorzitter.

2. *Vergaderingen*

Behalve in juli kwam de commissie elke maand bijeen.

De meeste tijd werd besteed aan de voorbereidingen van de colleges, de conferentie en de vergadering met de Raad van Advies. Daarnaast kwamen o.a. aan de orde:

- a. Het al dan niet organiseren van een cursus staatsinrichting. Blijkens een gehouden enquête bestaat hiervoor niet veel belangstelling.
- b. Het al dan niet organiseren van een college didactiek. Gebleken is dat dit niet mogelijk is. Anderzijds zag de commissie ook onvoldoende reden de didactiek in de P.A.-colleges te integreren.
- c. Naar aanleiding van een brief van de commissie voor het postacademiale onderwijs van de Academische Raad wordt in de commissie nog gesproken over de toekomst van het postacademiaal onderwijs.

3. *Raad van Advies*

Op 21 april werd een bijeenkomst met de Raad van Advies belegd. Punten van bespreking waren:

de opzet van de collegedagen (hierbij is zeer uitvoerig ingegaan op de vraag of de commissie één of meer collegedagen moet wijden aan de didactiek); het vak wereldoriëntatie en de verhouding tot de nieuwe lerarenopleidingen.

4. *Colleges*

In de meeste kringen worden colleges georganiseerd. Het aantal deelnemers is vrij behoorlijk. Soms is een lichte toeneming te constateren. Dat de colleges veelal geslaagd genoemd kunnen worden is niet in het minst te danken aan de sprekers, die vaak verre reizen moeten ondernemen. Een woord van dank is hier wel **op zijn** plaats.

	okt./nov.'72	(1971)	nov./dec.'72	(1971)
Alkmaar	12	15	?	11
Amsterdam	7	12	—	12
Arnhem	12	11	?	8
Den Bosch	20	17	20	17
Breda	19	18	17	20
Eindhoven	14	11	13	11
Goes	13	13	12	12
Groningen	15	16	15	12
Den Haag	25	23	16	13
Haarlem	—	15	14	14

	okt./nov. '72 (1971)		nov./dec.'72 (1971)	
Heerlen	16	10	10	10
Hengelo	—	13	—	14
Leeuwarden	24	12	10	8
Maastricht	15	18	17	18
Rotterdam	16	24	22	22
Utrecht	22	25	24	26
Venlo	—	—	—	—
Zutphen	18	19	17	14
Zwolle	19	17	13	12

5. *Conferentie*

Op 3 en 4 maart werd de jaarlijkse conferentie georganiseerd. Het onderwerp was: Geschiedenis en polemologie.

Inleiders waren Prof.dr. M.C. Brands en Prof.mr. B.V.A. Röling.

Het aantal deelnemers aan deze conferentie bedroeg 83.

6. *Portefeuilles*

Ook dit jaar verzorgde dr. J. Swart weer de plaatsing van een aantal portefeuilles.

7. *Financiën*

In financieel opzicht ondervond de commissie enige moeilijkheden als gevolg van de departementale bezuinigingen. De voorschotten op de subsidie voor de verschillende activiteiten werden soms nogal drastisch verlaagd. Dank zij het feit dat de commissie over eigen geldmiddelen kan beschikken zijn tot op heden de problemen niet onoverkomelijk gebleken.

P.W. Brouwer

Jaarverslag van de Mavo-commissie over 1972

Het jaar 1972 bracht voor de mavo-commissie enkele veranderingen. In de eerste plaats wat betreft het werkterrein. In 1971 had de commissie zich beziggehouden met de post-scholaire vorming. Door het uitblijven van subsidie hadden deze activiteiten geen succes. De commissie moest zich nu bezinnen op nieuwe taken. Nodig was het om inzicht te krijgen in de hoeveelheid en de aard van de mavo-problemen om zo tot een urgentie-programma te komen. In dit verband heeft de commissie een zeer uitvoerige enquête opgesteld, die aan alle MAVO-scholen, zowel categoriale als in scholengemeenschappen opgenomen mavo's, verstuurd werd. Het aantal reflecterende scholen was bijzonder groot (ongeveer 40%).

Uit de opmerkingen in deze enquête bleek duidelijk de teleurstelling over de gang van

zaken t.a.v. het vak geschiedenis. Vooral het uitblijven van een applicatiecursus lokte veel kritiek uit. Het is voor de commissie een voldoening dat juist in deze behoefte binnenkort zal worden voorzien. Op dit moment wordt er hard gewerkt aan de organisatie van een cursus. De mavo-commissie is betrokken geweest bij de voorbereidingen. Een nota betreffende de voorgenomen applicatie is door de commissie aan een kritisch onderzoek onderworpen.

Aan de hand van de enquête werd het mogelijk een werkprogramma op te stellen waarvan uiteraard de meest urgente zaken het eerst aan de orde zullen komen.

Voorts hield de commissie zich bezig met het samenstellen van een speciaal Kleio-mavo-nummer. Hierin zal ook de volledige uitslag van de mavo-enquête gepubliceerd worden.

De propaganda onder mavo-leraren had ook de aandacht van de commissie. Zo ging de enquête vergezeld van een korte uiteenzetting van het werk van de V.G.N. en een oproep om lid te worden. Met vreugde kon de commissie constateren dat het aantal leden onder Mavo-leraren in 1972 snel toenam. Ook nam een aantal mavo-scholen een abonnement op Kleio.

In de tweede plaats onderging de samenstelling van de mavo-commissie een wijziging. Begin 1972 bestond de commissie uit de heren Verhoog, Eggermont en Rutsen. Al spoedig moest de heer Eggermont zich wegens persoonlijke redenen terugtrekken. De commissie is de heer Eggermont zeer erkentelijk voor het werk dat hij in commissie-verband gedaan heeft, met name zijn aandeel in het opstellen van het mavo-rapport en de organisatie van de post-scholaire vorming. In de loop van 1972 werd de commissie uitgebreid met enkele nieuwe leden te weten de heren Ruys, Doves en Kegge, zodat de commissie aan het eind van het jaar uit 5 leden bestond onder voorzitterschap van de heer Verhoog.

C.S. Rutsen

Jaarverslag 1972 commissie Pedagogische Akademies

De commissie heeft dit jaar allereerst haar best gedaan om in het juni-nummer van Kleio een aantal artikelen bij elkaar te krijgen, die enkele relevante aspecten van het geschiedenisonderwijs op de Pedagogische Akademie en de basisschool belichten. Blijkens een aantal reacties uit de P.A.-wereld is het nummer daar gunstig ontvangen.

Verder heeft de commissie gewerkt aan het opstellen van maatstaven ter beoordeling van basisschoolmethoden; van welke maatstaven liefst een aantal kwantificeerbaar dient te zijn, om het onderling vergelijken van methoden te vergemakkelijken. Waarschijnlijk zal in het eerste halfjaar van 1973 een eerste proeve verschijnen.

De commissie heeft zich vrij uitvoerig met vragen rond het LEDO-project beziggehouden. Verder is van tijd tot tijd overleg gepleegd met de vakcommissie geschiedenis (v.d. onderwijzersopleiding) van de samenwerkende Pedagogische Centra. Met genoemde centra is ook op ander niveau contact gezocht en inmiddels verkregen.

De commissie vergaderde acht maal.

A.J. Kaarsemaker

BOEKBESPREKINGEN

A. Adang en Dr. F.E.M. Vercauteren: *Mensen en Machten deel 5 V*. Uitg. Meulenhoff Educatief, Amsterdam 1971. Prijs f 32,50

Deze serie lijkt met dit deel (bestemd voor klas 5 en 6 VWO) te zijn voltooid.

Nieuwsgierig naar de inhoud van deze "Pil" (638 bladzijden) werd ik al spoedig gefraspeerd door de zeer grote overeenkomst met het eerder verschenen deel IV h (voor 4 en 5 Havo). De meeste hoofdstukken en leesstukken zijn letterlijk dezelfde als in IV h (voor een bespreking hiervan verwijs ik naar het Weekblad van 28-4-'72 en naar Kleio, 13e jaargang no. 3). Alleen de prijs is een stuk hoger, de hoogste die ik ooit voor een schoolboek geschiedenis heb meegemaakt!

Die bijna-gelijkheid van beide delen verbaast me zeer (dit is trouwens met andere methodes nog meer het geval: Kalkwiek en Novem schreven boeken voor de Havo- en VWO-top samen.) Immers: waarom zou een havo-abiturient, die in 5 VWO terechtkomt en die dit boek in de Havo-top heeft gehad dan nog moeten doen? Het nog 2 jaar moeten doorwerken als straf (of premie) voor het feit dat hij opnieuw geschiedenis heeft gekozen?

Ik geloof dat we zo op de verkeerde weg zijn. Ook al is er nog veel onduidelijkheid over niveau-verschillen tussen Havo en VWO en zou een vakgerichte discussie daarover (b.v. in Kleio) zeer op zijn plaats zijn — op deze manier wordt de zaak toch al wat te simpel "opgelost". Bovendien (maar dat is secundair) is zoiets voor de "image" van het vak dodelijk: je doet toch hetzelfde in VWO en Havo?

Als de schrijvers in het voorwoord stellen dat "De vraag naar de groei en de ordening van de moderne samenleving" in dit boek "indringender (wordt) gesteld dan in IV h" is *mij* dat niet duidelijk geworden.

Ook hierdoor is weer bewezen hoe gebrekkig de voorbereiding van de Mammoetwet is geweest (maar daar kunnen de schrijvers niets aan doen). Via experimenten hadden verschillen in niveau in aanpak tussen VWO en Havo toch duidelijk gemaakt moeten zijn. Als daarover klaarheid was gekomen, had men boeken kunnen gaan schrijven. Nu die experimenten daarover zijn uitgebleven (of hebben gefaald?) wordt de schoolpraktijk beheerst door de leerboeken in plaats van door gespecificeerde onderwijsdoelen. Jammer, want het is in vele opzichten wel een goed boek.

J.G. Toebes

C.W. van Voorst van Beest: *Overzicht van de geschiedenis voor VWO en Havo, Deel 1 De Oudheid, 3e druk*. Uitg. Malmberg, 's-Hertogenbosch.

Daar dit een ongewijzigde herdruk is kan ik met een summiere aankondiging volstaan. Het is een *kort* overzicht van de geschiedenis van de Oudheid (63 bladzijden), dat aan de activiteit van de leraar, aldus het voorwoord, hoge eisen stelt: er staan geen kaartjes in, geen illustraties, geen verhalen, geen werkopdrachten. Misschien is het in het kader van een zelfwerkzaamheidsproject handig als naslagwerkje.

J.G. Toebes

H.A. Enno van Gelder, *Getemperde vrijheid. Een verhandeling over de verhouding van Kerk en Staat in de Republiek der Verenigde Nederlanden en de vrijheid van meningsuiting in zake godsdienst, drukpers en onderwijs, gedurende de 17e eeuw*. Groningen, Wolters-Noordhoff nv., 1972.

Historische Studies uitgegeven vanwege het Instituut voor Geschiedenis der R.U. te Utrecht XXVI.

In 1947 verscheen Enno van Gelders *Vrijheid en onvrijheid in de Republiek*, dat de periode 1572–1619 bestreek. Het bovengenoemde werk zou hiervan het vervolg kunnen heten. Weer gaat het over de twee opvattingen van de kerk die in de Nederlanden tegenover elkaar stonden: de predikanten die haar grenzen zagen samenvallen met die van de gemeenschap, zodat zij allen omvatte die binnen de Republiek woonden, en het standpunt der regenten die de kerk ongeveer beschouwden als een openbare nutsinstelling die nauw met de overheid verbonden was. Hun religieuze kleur was die van een vaag gehouden protestantisme, van "erasmiaanse" tint. Naar hun opvatting viel de disciplinaire en eigenlijk heel de publieke activiteit van de kerk onder controle van de overheid. Hun zorg was rust en eendracht in de Republiek te verzekeren, terwijl kerkeraden, classes en synoden op de bres stonden voor de gereformeerde orthodoxie. Vandaar heel de eeuw door spanningen op alle fronten waar kerk en staat raakvlakken hadden: de houding tegenover protestantse dissidenten en katholieken, de controle op wat in druk verscheen en de inhoud van het onderwijs aan scholen en universiteiten. Vooral over die laatste onderwerpen weet Enno van Gelder veel illustratiefs te vertellen: het aantal veroordelingen van drukkers en boekverkopers in de 17e eeuw is verrassend laag, en ook als in het onderwijs de "ware christelijke gereformeerde religie" in het gedrag komt (het Cartesianisme!), treedt de overheid slechts node op en, zo krijgt men de indruk, dikwijls alleen om van het gezeur af te zijn. De kerk trekt telkens aan het kortste eind, en blijkt in feite met handen en voeten aan de wereldlijke overheid gebonden.

Enno van Gelder wijst er terecht op dat men in deze tijd nauwelijks spreken kan van een principiële tolerantie. De motieven zijn meest van opportunistische aard, zoals die van Pieter de la Court in zijn *Interest van Holland*: verdraagzaamheid stimuleert de economie en trekt de handel aan. Een verklaring die m.i. veel gewicht in de schaal legt, en die de schrijver niet noemt, is de zwakte van ons staatsbestel. Er was in de statenbond, die de Republiek immers was, geen centraal gezag, sterk genoeg om effectief tegen alle onwelgevallige meningsuitingen op te treden. Onvoldoende komt ook tot uiting dat de tolerantie in de Republiek slechts relatief was, in vergelijking nl. met de overige landen in Europa, met name de katholieke. Veel gegevens worden pas relevant als men ze legt naast die van andere staten.

Een interessant overzicht van de meningen van Spinoza, Locke en Bayle, wier werken in Nederland werden gepubliceerd, vormt het theoretische sluitstuk van het boek.

Een opmerking tot slot. Op p. 132 wordt de indruk gewekt als zou Neercassel in 1672 met de Franse bezetting als steun in de rug, zichzelf hebben geproclameerd tot aartsbisschop van Utrecht. Dat is bepaald onjuist. De Fransen hebben hem in de wandeling zo aangeduid, een begrijpelijke vergissing, maar het is er ver van dat de apostolisch vicaris zich als ordinarius van de Utrechtse zetel heeft beschouwd.

A.H.M. van Schaik

De schrijver van dit boek constateert dat er behoefte is aan een samenhangend verhaal over de oorlog van 1672, en hij heeft ons dat verhaal gegeven. Met de klemtoon op *de oorlog*: de militaire en politieke aspecten krijgen een sterk accent. Het verhaal van die oorlog componeren is moeilijk genoeg, maar de auteur is er in geslaagd zijn talrijke details een doordachte plaats te geven in het geheel. Het relaas steunt op grondige belezenheid, zorgvuldig vergelijken en een doorgaans nuchtere, meer dan eens zelfs rake beoordeling van personen en situaties. Daar komt bij dat tal van interessante episodes, die vaak worden weggelaten, nu ook eens wat aandacht hebben gekregen. Er is in dit boek ook ruimte voor. Naast een vijftal pagina's voor de slag bij Solebay en zes voor Lodewijks overtocht over de Rijn, is het niet meer dan gepast dat er ook wat ruimte wordt uitgetrokken voor krijgsverrichtingen bij Grave, Blokzijl, Zaltbommel en Charleroi. En ook die afzonderlijke krijgsverrichtingen zijn goed beschreven.

Het is prijzenswaardig dat een Nederlands diplomaat in zijn standplaatsen Parijs, Brussel en Kuala Lumpur vrije tijd wist te vinden om het ambacht te beoefenen waarvoor hij indertijd een opleiding ontving. En, hoe vreemd het ook lijken mag, het is niet volslagen onbegrijpelijk dat zo iemand zich juist dan en daar zorgvuldig en toegewijd gaat verdiepen in zo'n oerhollandse vraag hoe men precies in dat rampjaar het land terzijde van de waterlinie heeft geïndeerd. Toch, er zijn ook schaduwzijden verbonden aan het feit dat — respectabele — gevoelens voor het "vaderland in de verte" en zo'n ruim tien jaar geleden voltooide opleiding dit boek tezamen schragen. Dat zijn geen slagschaduw en weliswaar, maar toch schaduw. Men kan natuurlijk deze auteur niet verwijten dat hij geen pamfletten las en geen onderzoek deed buiten de gedrukte bronnen. Wel mag men met wat spijt constateren dat het thema, de oorlog, hem er toe bracht een aantal zaken slechts heel globaal aan te duiden: de sociale verhoudingen, de publieke opinie, de stemming in het land. Dat alles is iets te veel stoffering-slechts gebleven in het verhaal, terwijl de aandacht vooral wordt gericht op wat gebeurde, in hoofdsteden en hoofdkwartieren, en onder de vechtende troep te velde. Ook hierdoor is dit ouderwets-degelijke verhaal niet alleen degelijk, maar ook, onmiskenbaar, wat ouderwets.

Het is dat ook omdat het zo'n puur verhalend verhaal is. Problemen worden eigenlijk niet uitdrukkelijk gesignaleerd of aan de orde gesteld. Heel terloops wordt bijvoorbeeld de tarieven-oorlog vooraf even genoemd. Maar een stellingname inzake het sinds de verschijning van Elzinga's boek niet meer omzeilbare probleem hoe zwaar economische factoren meespeelden in het oorzakencomplex achter deze oorlog zoekt men daarbij tevergeefs. Het gaat dus om een verhaal, een relaas, niet meer, maar ook niet minder, want goed leesbaar is het. Ik aarzel echter om het een onopgesmukt verhaal te noemen. Ouderwets aandoende franzen zijn er wel: De Groots zending heet "een smet op Nederlands eer"; elders ontmoet men "kerels die wanhopig poogden hun eer althans te redden". Wèl onopgesmukt mag het proza heten in die zin dat de schrijver wat weinig met sappige citaten van tijdgenoten werkt. Hij laat daardoor wel eens een kans voorbijgaan de authentieke sfeer onmiddellijk op de lezer over te brengen. Gelukkig betrapt men hem er maar heel zelden op dat hij meer uit zijn bron probeert te halen dan die geven kan. Dat doet hij echter zeker waar hij schrijft dat Prins Willem III zelf de schanswerken bij Nieuwerbrug ontwierp. Die passage preludeert dan bovendien op beweringen dat 's Prinsen eigen sector van de linie al heel vroeg, eerder dan de andere posten, in goede postuur gebracht is. Ik geloof daar op allerlei gronden niet zo in, en vind die uitspraken hier nog des te onbegrijpelijker omdat herhaaldelijk blijkt dat Fruin inzake de Prins beslist

niet op overdreven heldenverering uit is. Maar al mag dan de Prins "de" held van het verhaal niet zijn, het "benarde vaderland" krijgt, wellicht onbewust, wèl een soort heldenrol toebedeeld. Ook dat leidt soms wel even tot een lichte schaduwpartij. Aan de plundering van Binche door Staatse troepen wordt bijvoorbeeld slechts één regel gewijd, terwijl de Franse wandaden hier en daar vrij breed worden uitgemeten. Zo zegt de schrijver terloops, en ik dacht dat we daar weinig of zelfs geen bewijs voor hadden, dat Rocheforts ruiters zich al bij hun tocht over de Veluwe druk maakten met het "plunderen en kwellen van de bevolking".

Maar laat ik nu op mijn beurt niet breed gaan uitmeten. Al bij al is dit, wàt men er ook hier en daar op kan afdingen, een goed boek.

D.J. Roorda

Ds. J.J. Kalma en Dr. K. de Vries (Eds.), *Friesland in het rampjaar 1672; It jier fan de miste kânsen*. Fryske Akademy, Ljouwert 1972, 256 pag.

Het redigeren van deze tweetalige bundel is de redacteuren blijkens hun voorwoord niet meegefallen: "It redigearjen . . . foel net ta". En zij hadden dan nog niet eens te worstelen met het taalprobleem, een probleem waar Uw recensent, bij enkele passages, wel wat moeite mee had. Dat de redactie haar werk aan de bundel heeft gehad is voor de lezer hier en daar te bespeuren, al was het maar aan verwijzingen van de ene bijdrage naar de andere. Helaas moet gezegd worden dat de veertien bijdragen door die activiteiten beslist onvoldoende tot een eenheid geworden zijn. Zo valt het op dat één opstel van — charmant vertelde — boosaardigheden jegens de Friese Nassau's (Willem Frederik, Albertine Agnes en hun zoon) aan elkaar hangt, terwijl een andere auteur, duidelijk wat idolaat van de hooggeboren familie, die zoon vooral tragisch en zielig vindt. Eén schrijver vindt dat het geen pas gaf roomsen als onvaderlandslievend te behandelen, een ander acht het kennelijk nog zo onaanvaardbaar niet dat de bevolking door de opmars van de bisschop van Munster weer acht ging slaan op "it Roomske gefaer".

Daar komt nog bij dat de bijdragen van een volkomen verschillend kaliber zijn. Naast een enkel uitgesproken slecht stuk en een teveel aan overbodige bladvulling, zijn er informatieve opstellen van redelijk gehalte die de insider weinig of geen nieuws brengen. Ik denk hier aan het stuk over Ulrich Hubers Spiegel van Doleantie en aan dat over de bestuurshervorming.

Maar gelukkig zijn er ook nog bijdragen die wel veel nieuws geven; ook duiden enkele auteurs aan waar de hiaten liggen, waar dus het toekomstig onderzoek op gericht zal moeten zijn. Het is dus zeker niet nodig deze bundel volledig in mineur te bespreken.

Een indruk van de ijver en de capaciteit van enkele auteurs krijgt men allereerst uit het stuk over de buitenlandse politiek. De schrijver van dit opstel — "Het opkomen van het onweer" — weet het wel eens wat al te goed, en hij wil zijn vondsten ook wel eens te mooi opsieren — met lelijke woorden als "stellen" en "bepaaldelijk" overigens —, maar het verhaal is met historisch talent en grote belezenheid in elkaar gezet. Uitstekend is ook de bijdrage over de predikanten: "It rampjier en de dûmnys". En het gelukkigst was ik nog met "Skraebjen om jild". Wie wel eens gepoogd heeft na te gaan hoe de overheidsfinanciën van een souverain gewest in de zeventiende eeuw precies in elkaar zaten, die moet er begrip voor hebben wat deze schets van de Friese Statenfinanciën waard is. Nu heeft de auteur in zoverre geluk gehad dat hij die hele organisatie (belastingen, ontvangerskosten, verpachting, uitbetalingen, controle) vooral reconstrueren kon — zodat hij dus ook kon

nagaan hoe dat alles in het rampjaar werkte — omdat die hele zaak in Friesland kort voor 1672 gereorganiseerd was. Dit is een bijdrage waar ik graag zes andere voor de andere gewesten naast zou zien, al zal dat dan meer dan zes keer zo veel moeite kosten. Als er uit deze bundel één vertaling in het Nederlands nodig is, dan is het de vertaling van dit opstel. En dat betekent tevens dat de zorg van de redactie — en of ze nu haar problemen al dan niet de baas geworden is doet er niet toe — niet vergeefs is geweest.

D.J. Roorda

L.C. Biegel, *Minderheden in het Midden-Oosten. Hun betekenis als politieke factor in de Arabische wereld*, Van Loghum Slaterus, Deventer 1972; 344 blz., f 32.50.

Zelden zal men vanuit een ogenschijnlijk beperkte probleemstelling zo'n wijd uitzicht krijgen over een in tijd en ruimte zich ver uitstrekkend historisch fenomeen, als Biegel in zijn Amsterdamse proefschrift zijn lezers aanbiedt. Hem is dan ook geschied wat Columbus slechts in twee etappes bereikte: de vondst met het ei legde tevens een geheel nieuwe wereld voor hem open. Het ligt inderdaad voor de hand:

Na de dood van Mohammed (632) breken de Arabische bedoeïnen uit hun schiereiland los en dragen hun godsdienst en/of taal op een groot aantal in cultureel (godsdienstig) opzicht zeer uiteenlopende volken over. In dit wereldrijk nemen zij lange tijd de positie van 'dominante minderheid' in, die de bevolking van de veroverde gebieden tot in sociologisch opzicht inferieure 'minoriteiten' degradeerde. Een geschiedenis van minoriteiten!

Biegel laat zien hoe de voormalige onderdanen van de Byzantijnse en Sassaniden vorsten — al naar hun positie onder de voorafgaande regimes — zich aanpasten door òf tot de islam over te gaan òf zich met de positie van gedulde minderheid tevreden te stellen. Vond het laatste plaats dan werd hun mentaliteit typisch die van gediscrimineerde groepen die zich niet alleen door angstvallig optreden wisten te handhaven, maar door het cultiveren van bepaalde bekwaamheden (economische, militaire, wetenschappelijke enz.) zelfs een sterke — ook politieke — invloed vanuit zekere machtsposities konden — en nog steeds kunnen! — uitoefenen.

Door het theocratisch karakter van het staatsgezag werden verschillen van culturele en sociaal-economische aard vaak in theologische termen vertaald, waardoor het patroon van minoriteiten door het ontstaan van heterodoxe islamitische secten en syncretische godsdiensten steeds gevarieerder werd.

Het rijk van Mohammeds 'plaatsvervangers', de kaliefen, gezien als samenstel van door orthodoxe — soennietische — islamieten gedomineerde minoriteiten!

Biegel toont aan hoe het feit dat soennietische Arabieren eeuwenlang de heersende bovenlaag hebben gevormd nu nog het politiek gedrag van de minoriteiten in hoge mate bepaalt. Een vanuit het soennietische Egypte geleide Arabische eenheidsstaat is namelijk niet alleen voor joden en christenen een weinig aantrekkelijk vooruitzicht: ook b.v. de op Iran georiënteerde sjiiëtische moslims staan er zeer gereserveerd tegenover. Aan de andere kant voelen de soennieten zich na de liquidatie van het gezag van de soennietische Osmaanse Turken sterk gefrustreerd, omdat hun plaats als dominante minderheid na W.O. I werd ingenomen door Europese mandatarissen die steun zochten bij de minoriteiten en die veelal ook verkregen door deze wat functies betreft (het leger!) en in economisch opzicht te bevoordelen.

Het zal duidelijk zijn: Biegels benadering van de geschiedenis van het Arabische

Midden-Oosten is een heilzame remedie tegen een fixatie op de tragische confrontatie tussen "de" Arabieren en de staat Israël. Maar ook als rijke bron van informatie hoort dit boek in een handbibliotheek thuis. Hoe vaak komt het immers niet voor dat de docent bij zijn behandeling van de Europese geschiedenis kwesties, instituties en personen uit de wereld van de islam ziet opdoemen zonder dat hij ze in hun eigen context kan plaatsen! Ik denk nu b.v. aan het probleem van de tolerantie binnen de islamitiesche staten, aan de rol van joden en christenen bij het overleveren van de Grieks-Romeinse beschaving, de betekenis van kaliefaat en sultanaat, de positie van de christelijke minoriteiten (het millet systeem, de Krimoorlog!), het ontstaan van het Osmaanse nationalisme, Abdoel Hamid II en het optreden van de Jong-Turken, de nationale aspiraties van Armeniërs en Koerden, het ontstaan van het Arabisch nationalisme en de rol die christelijke Arabieren hierbij gespeeld hebben. Natuurlijk gaat Biegel niet op alles even diep in, maar in zijn boek valt alles wél in patroon.

Hoofdmoot van het boek is een onderzoek naar de *politieke* rol van de minoriteiten in de jaren na 1945 tot de juni-oorlog van 1967. Natuurlijk krijgt het nasserisme het volle pond, maar vanzelfsprekend gaat de belangstelling van de schrijver in de eerste plaats uit naar die Arabische staten die a.h.w. van minoriteiten aan elkaar hangen (en daardoor óók uit elkaar zouden kunnen vallen): het verzuilde Libanon, Irak en het epicentrum van de Arabische revolutie Syrië. Dank zij dit boek wordt het veld van politieke krachten in beide laatstgenoemde landen — met name de relaties tussen nasseristen, baāthisten en communisten — wat minder ondoorzichtig. Een verrassende conclusie is dat de Syrische Baāthpartij een institutie blijkt te zijn, door middel waarvan minoriteiten een vaak beslissende invloed op de politieke gang van zaken hebben uitgeoefend.

De aard van dit tijdschrift in gedachten houdend, kan ik niet beter doen dan bovenstaande opmerkingen af te sluiten door als mijn mening te geven, dat dit boek alle kwaliteiten heeft waardoor het ook voor de niet-vakman waardevol is: het is uiterst informatief, helder geschreven, breed opgezet en daardoor via de gekozen probleemstelling een inleiding op de contemporaine geschiedenis van de Arabische wereld. Na lectuur van dit boek zal men trouwens niet licht meer spreken over "de" Arabieren, ook wat dat betreft is Biegels boek een eye-opener.

C. Offringa

COMMISSIES

DIDAKTIEKCOMMISSIE

J.G. TOEBES, *voorzitter*, Groesbeekseweg 436, Nijmegen, tel. 080-230383.
MEJ. C.C.A. BRIET, *secretaresse*, Buurtweg 56, Ederveen, tel. 08387-1944
A.C.E. JANSE, *penningmeester*, Oranjelaan 13, Castricum, tel. 02518-53548, postrekening 1561752
t.n.v. de penningmeester Didaktiekcommissie V.G.N.
J. BROUWER, Elst (Gld).
A.P. DIJKSTRA, Meppel.
P.H.F. GIELES, 's-Hertogenbosch.
C.J. LEIJH, 's-Gravenhage.
L.G. DALHUISEN, Warmond.

COMMISSIE POSTACADEMIALE VORMING

DRS. H.W. TIMMER, Cordell Hullplaats 61, Rotterdam, tel. 010-214865, *voorzitter*
DRS. K. VAN DIJK, Spechtstraat 7, Zwijndrecht, tel. 01850-25843, *1e vice-voorzitter*, beleid colleges.
DRS. J.H. VINK, Delflandstraat 69, Nootdorp, tel. 01731-9299, *2e vice-voorzitter*, conferenties.
P.W. BROUWER, Esdoornlaan 1, Rotterdam, *1e secretaris*
J.G. KIKKERT, Karekietlaan 12, Oostvoorne, tel. 01885-2926, *2e secretaris*, organisatie colleges.
W. BACHMAN, Veld en Beemd 65, Krimpen a/d IJssel, tel. 01807-5429, *penningmeester* postrekening 527314 t.n.v. penningmeester Commissie Postacademiale Vorming der V G N te Krimpen a/d IJssel
DR. J. SWART, Lindenlaan 40, Assen, tel. 05920-14591, *portefeuilles*.

AFDELINGEN

De organisatie van de postacademiale colleges in de diverse plaatsen is in handen van de besturen van de V.G.N.-afdelingen.

De adressen van de *afdelingssecretariaten* zijn:

<i>Alkmaar:</i>	Lindenlaan 12, Bergen N.H.	<i>Haarlem:</i>	Edward Jennerstraat 8.
<i>Arnhem:</i>	Wildenborglaan 32 VI.	<i>Heerlen:</i>	Leenderkapelweg 27, Schaesberg.
<i>Amsterdam:</i>	de Savornin Lohmanlaan 5, Amstelveen.	<i>Hengelo:</i>	Th. de Keyserstraat 276, Enschede.
<i>Den Bosch:</i>	Philips de Tweedestr. 51.	<i>Leeuwarden:</i>	Gerard ter Borchstraat 19.
<i>Breda:</i>	Bavelselaan 224.	<i>Maastricht:</i>	Passementsmakersdreef 30.
<i>Eindhoven:</i>	Kruisakker 76.	<i>Rotterdam:</i>	Kamperfoelielaan 15, Oostvoorne.
<i>Goes:</i>	Valckeslotlaan 89.	<i>Utrecht:</i>	J.F. Kennedylaan 131, Woudenberg.
<i>Groningen:</i>	Kamperfoelieweg 42, Paterswolde.	<i>Venlo:</i>	Groenstraat 224.
<i>Den Haag:</i>	Paulus Potterstr. 26, Lisse.	<i>Zutphen:</i>	Gerstekamp 12, Warnsveld.
		<i>Zwolle:</i>	Stevinstraat 9, Kampen.

MAVOCOMMISSIE

A.L. VERHOOG, *voorzitter*, Drakenstein 8, Leiderdorp, tel. 01710-41127.
C.S. RUTSEN, *secretaris*, Kerspelstraat 59, Mijdrecht, tel. 02979-4017.
P. DOVES, Zaandam.
P.G. RUYS, Bussum.

COMMISSIE PEDAGOGISCHE AKADEMIES (PEDAK)

L.W. BOOGERT, *voorzitter*, Wielengahof, Delft, tel. 015-563034.
A.J. KAARSEMAKER, *secretaris*, Schepenenlaan 210, Middelburg, tel. 01180-3661.
DRS. D.J. NOORDAM, *penningmeester*, Jan Vethkade 50, Dordrecht, tel. 01850-37781.
P.W. BROUWER, Capelle aan de IJssel.
BR. EMILIUS GORDIJN, 's-Gravenhage.

BOEKHANDEL H. COEBERGH

GEDEMPTE OUDE GRACHT 74, HAARLEM, POSTBUS 98, TEL. 023-313750

*

Levert alle binnen- en buitenlandse boeken en tijdschriften.

*

Heeft voor de lezers van Kleio een tijdelijke, voordelige aanbieding no. 273:

1.	EXULI. Opstellen in 1942 aangeboden aan Prof. Dr. J. Huizinga door vrienden niet-historici. 1948. 223 blz. met ill. geb.	7.50
2.	HISTORISCHE OPSTELLEN aangeboden aan J. Huizinga. 1948. 278 blz. met ill. geb.	7.50
3.	Beide bundels samen	12.50
4.	NOLET, W. en P.C. BOEREN: Kerkelijke instellingen in de M.E. VIII, 510 blz. geb. (uitverkocht)	35.—
5.	POLMAN OFM, P.: Katholiek Nederland in de 18e eeuw. 3 dln
(120.00)	67.50
6.	POST, R.R.: Kerkelijke verhoudingen in Nederl. vóór de Reformatie van ± 1500 tot ± 1580. 1954. 571 blz.
(34.00)	14.90
7.	---Kerkgeschiedenis van Nederland in de M.E. 1957. 2 dln. XVI, 415; VII, 382 blz.
(66.00)	27.50
8.	---Scholen en onderwijs in Nederland gedurende de M.E. 1954. 179 blz. + krt.
(13.00)	4.90
9.	Deze 3 werken van Prof Post samen	45.—
10.	ROGIER, L.J.: Beschouwing en onderzoek. Hist. Studies
(13.50)	4.90
11.	---Geschiedenis van het Katholiscisme in Noord-Nederland in de 16e en 17e eeuw. 2 dln + supplement. Als nieuw	45.—
12.	WITLOX, J.H.J.M.: Schaepman als staatsman. 3 dln, samen 1420 blz. met ca 100 portretten
(100.00)	29.50

Onze afdeling Antiquariaat spoort uitverkochte boeken op.

*

Deze afdeling verzoekt aanbieding (met omschrijving en prijs) van:

Alg. gesch. d. Nederl. 12 dln.
Archief Aartsbisdom. Ook afz. dln.
ter Braak: Verzameld Werk.
Bijbeluitgaven 16e-18e eeuw met ill.
v. Duinkerken: Verz. Geschriften.
Enc. v. Ned. Indië 2e dr. 8dln.
Erasmus: Oude uitgaven
Ernst: Histoire du Limbourg 1837-'48, 7 dln.
Excerpta Romana, ed. A.W. Byvanck, (R.G.P.) 2 dln 1931-35.
Gedenkboek Roermond 1932
Gerson, H.: Ausbreitung und Nachwirkung der holl. Malerei des 17. Jahrh. 1942
Gesch. van de Letterkunde der Nederlanden 1939 e.v.
Gesch. van Ned. Indië 1-5.
Grote Winkler Prins Enc. m. suppl.
Habets: Gesch. Bisd. Roermond.
Hefele-Leclercq: Hist. d. Conciles
Hellinga: Kopij en druk in de Nederlanden 1963.
Historische W.P. 3 dln.
Hoogewerff: Noord Ned. Schilderk. 5 dln.
Keuller: Gesch. en beschr. van Venloo 1843
de Klerck: History of the Netherl. East Indies 1938-'39 2 dln.
Knipping: Iconographie 2 dln
Kruitwagen: Laat M.E. paleografica 1942.

Limburgs Verleden 2 dln.
Mander, C. v.: Het Schilderboek. 1618
Monumenten v. Gesch. en Kunst. Serie en afz. dln.
Nieuw Ned. biografisch Woordenb. 10 dln.
Ons Geestel. Erf. Ook afz. jrg.
Petit-Ruijs: Repertorium gesch. I/II.
Revue d'Histoire Eccl. Ook afz. jrg.
Ruusbroec Werken 1932-'34. 4dln.
Rijks Geschiedkundige Publicaties, Groote en Kleine Serie.
Schmidlin: Papstgeschichte d. neuesten Zeit 4 dln.
Schutjes: Kerkel. gesch. Bisd. 's-Hertogenbosch.
Smallegange: Nieuwe Cronyk van Zeeland 1696.
Smits: Iconografie. 1933.
Smits v. Waesberghe: Muziekgesch. der M.E. 2 dln.
Strubbe-Voet: De chronologie van de M.E. 1960 2 dln.
Tex, J. den: Oldenbarnevelt. 4 dln, ook afz.
Tijdschr. voor Phil 1939-1971. Ook afz. jrg. en afl.
Vermeulen: Handb. Gesch. Ned. Bouwkunst.
Verwijs-Verdam: Middened. woordenboek.
Vondel: Werken ed. Sterck.
Wagenaar: Amsterdam in zijne opkomst. 4 dln.
Wessels, C.: Early Jesuit travellers.